

Slovenski dom

Stev. 162.

V Ljubljani, sreda 19. julija 1939

Leto IV

Poljski odgovor na najnovejše vesti o Gdanku:

Izvolitev Hitlerja za predsednika senata v Gdanku bo Poljska smatrala za napad

Varšava, 19. julija. m. Poljska diplomatska korespondenca se v svoji zadnji številki sprašuje, kaj naj pomeni vest, ki jo je prinesel londonski »News Chronicle«, po kateri je Hitler baje privolil v izvolitev za predsednika gdaškega senata. »Poljska diplomatska korespondenca« poudarja, da mora ta vest biti izmišljena, ker bi izvolitev kanclerja A. Hitlerja za predsednika gdaškega senata bila dejansko samo prikrita oblika, po kateri bi bilo svobodno mesto Gdansk priključeno Nemčiji. V tem primeru bi bile poljske življenjske koristi prizadete, ker Berlin dobro ve, kako bi bila Poljska prisiljena braniti svojo neodvisnost.

London, 19. julija. m. V Londonu so se včeraj začele širiti vesti o pogajanjih med Nemčijo in Poljsko za rešitev gdaškega vprašanja. Ta poročila so prispela od več strani. Brž ko pa so se raznesla po Londonu, so jih londonski poljski krogi takoj odločno zanikali.

Skoraj istočasno je bilo v Varšavi, zdaj ko biva tam angleški general Ironside, uradno poročilo, v katerem poljska vlada poudarja, da se res razširjajo vesti o načinu za priključitev Gdanske Nemčiji. Toda Poljska bi priključitev Gdanske k Nemčiji, pa naj bi bila izvedena kakorkoli, smatrala za kršitev mednarodnih določil, ki veljajo za svobodno mesto Gdansk.

Berlin, 19. julija. m. V zvezi s čedalje pogostejšimi vestmi, ki jih širi tuje časopise o možnosti neposrednih pogajanj za rešitev gdaškega vprašanja, berlinski uradni krogi te vesti zanikajo ter poudarjajo, da ni pričakovati nobenih pogajanj. Zatrjujejo tudi, da do takšnih pogajanj ne more priti vse dotlej, dokler bo Poljska na stališču, da obdrži Gdansk tudi proti enostrani želji vsega prebivalstva v mestu, da se priključi nemškemu rajhu. Nemško stališče glede Gdanske

je znano, ker ga je izrazil svojčas v enem svojih govorov sam kancler Hitler. Od tega stališča Nemčija ne bo odstopila.

Varšava, 19. julija. o. Po zanesljivih poljskih vesteh senat v Gdanku sistematično nadaljuje z vojaškimi pripravami in je okolica mesta podobna bojišču, vsemu prekopanemu z jarki. Vojaške ukrepe zdaj izdajajo čisto javno. Vse šole v Gdanku je zasedlo vojaštvo, ki ima v okolici mesta

vsak dan topniške in protiletalske obrambne vaje. Protiletalske baterije so nameštene po vseh gričih okoli Gdanske in na večjih javnih stavbah v mestu. Težko topništvo je pripravljeno zlasti ob pristanišču. Te vojaške priprave imajo namen zadržati morebitno poljsko vojaško akcijo ob priključitvi Gdanske k Nemčiji in zavarovati izkrcavanje nemških čet, ki bi prišle v Gdansk po morju.

Anglija daje poguma svojim zaveznikom in varovancem:

Skupinski let angleških bombnikov čez Poljsko, Romunijo, Turčijo v Egipt

London, 19. julija. o. Drugi polet angleškega vojnega letalstva nad francoskim ozemljem bo najbrž jutri ali pojutrišnjem. Pri poletu bodo sodelovala lahka in težka bombna letala. Lahka letala bodo šla do srede Francije, težka pa do Marseillea. Vse priprave za polet in pot, po kateri bodo leteli, drži angleško poveljstvo v največji tajnosti. Polet bo organiziran po načelih, kakršna zahtevajo pravi vojni poleti.

Letalsko ministrstvo proučuje vse potrebne za skupinski let angleških bombnikov na Poljsko. Glede tega poleta so nastale težkoče, ker bi angleška letala morala na Poljsko leteti ali čez Nemčijo, ali pa čez Švedsko ali Dansko, kar pa iz političnih razlogov ne bo mogoče. Zato bodo morali letala s ladjami prepeljati v Gdinjo.

Po poletih nad poljskim ozemljem bodo angleška letala nadaljevala pot v Romunijo, od tam v Turčijo, nato pa v Egipt. Pri teh letih bo sodelovalo 150-200 bombnikov vseh vrst.

Namen poletov je nekaj propagandni: da bo prebivalstvo v zaveznikih državah videlo moč in pripravljenost angleškega letalstva; največ pa tehnično-vojaški: da se angleški letalci seznanijo z ozemljem, ki bi ga v morebitni vojni morali braniti.

Izjava maršala Rydz-Smyglega Poljska se bo sama borila za Gdansk

London, 19. julija. o. »News Chronicle« prinaša danes izjavo, ki jo je listu dal poljski voditelj maršal Rydz Smygły. V njej poudarja maršal, da se bo Poljska za Gdansk bojevala, tudi če bi bila čisto sama. Toda posvetovanja vrhovnega nadzornika angleške vojske generala Ironside, dokazujejo, da je Anglija pripravljena iti Poljski ob nevarnosti takoj na pomoč.

Vse angleško časopise razpravlja o vesteh glede morebitnih pogajanj med Poljsko in Nemčijo zaradi Gdanske ter pravi, da Poljska te vesti zavrača ter je več ko verjetno, da jih širijo nemški krogi, ki bi s tem radi pripravljali razpoloženje za priključitev Gdanske k Nemčiji pod videzom, kakor da bi se s tako priključitvijo bila pripravljena sprijazniti tudi Anglija.

Predsednik bolgarske vlade bo obiskal Anglijo in Francijo

Sofija, 19. julija. m. Na vabilo predsednika bolgarske vlade in zunanjega ministra Kiosejanova sta dospela v Sofijo bolgarska poslanika iz Pariza in Londona. Njuna vrnitev v Sofijo je v zvezi s skorajšnjim uradnim obiskom bolgarskega ministrskega predsednika Kiosejanova v Parizu in Londonu. Kiosejanov bo prišel v prestolnici zahodnih evropskih demokratičnih držav sredi avgusta.

»Associated Press« je izdala sinoči uradno izjavo, v kateri pravi, da so prav nesrečne vesti o tem, da bi se bili nemška in poljska vlada začeli pogajati med seboj. Tudi ni res, da bi bila angleška vlada pripravila tla za pogajanja z nemško vlado.

Na čem so običala angleško-sovjetska pogajanja

London, 19. julija. m. V poučenih angleških krogih zatrjujejo, da se pogajanja v Moskvi še vedno sučejo okoli naslednjih treh glavnih točk:

1. o ugotovitvi, kaj naj bi bil »neposredni napad«;
2. o predlogih za vojaško trojno zvezo, ki bi morala stopiti v veljavo po sklenitvi političnega pakta, pri čemer čas do sklenitve vojaške zveze ne bi smel biti daljši od dveh mesecev, in
3. ertanje Holandije in Švice s seznama držav, katerih varnost bi bila zajamčena z novo pogodbo med Anglijo, Francijo in Rusijo.

Festival slovenskih narodnih običajev v Mariboru

Prireditev festivalov se je v zadnjih letih močno razširila po vseh kulturnih državah, in med temi festivali so mnogoštevilni tudi prikazi narodnih običajev, ki marsikje polagoma izginjajo in bi bili sicer kmalu popolnoma pozabljeni. Največji tak festival narodnih običajev je pa doživela letos Svica ob priliki znamenite pokrajinske razstave v Sviru. Obiskalo ga je naravnost ogromno število domačinov in tujcev. To je pač najlepši dokaz, kakšno zanimanje vzbujajo take prireditve drugod. Prav tako zanimiv kakor ta omenjeni švicarski, za nas pa vsekakor še veliko večjega pomena, bo tudi festival slovenskih narodnih običajev, ki ga bomo doživeli v Mariboru dne 5. in 6. avgusta ob priliki letošnjega VIII. Mariborskega tedna. Na njem bodo nastopile skupine iz raznih delov Slovenije s plesanjem belokrajinskih kol, preškim gotivanjem, pogrebom Kurenta itd. Vsi ti nastopi bodo skrbno pripravljani po strokovnjakih in izvedeni v pristnih narodnih nošah. Festival bo zato zanimivost, kakršne v takem obsegu še nismo doživeli. Za obisk festivala velja kakor za obisk ostalih prireditev VIII. Mariborskega tedna od 1. do 17. avgusta polovična vožnja po vseh naših državnih železnicah.

Naročite in širite »Slovenski dom«!

Vesti 19. julija

Zunanje-politični odbor ameriške zbornice je odobril zakonski načrt, ki daje predsedniku Rooseveltu pooblastilo, da lahko dovoli pošiljanje orožja in vojnega materijala v južno-ameriške države.

Današnji pariški listi prinašajo senzacionalna poročila o novih vojaških ukrepih v Nemčiji. Ti ukrepi imajo namen mobilizirati nemško vojsko do takega številčnega stanja, kakršno je imela sredi avgusta lani. Vse odredbe glede mobilizacije raznih vrst orožja so enake lauskim pred dogodkom na Češkoslovaškem. Veliko rezervistov je bilo po teh poročilih že poklicanih pod orožje, drugi pa bodo takoj po končani žetvi.

Angleški veleposlanik v Moskvi Seeds je nocoj dostavil poročilo o snočnem razgovoru in sestanku z Molotovom. Poročilo bo vlada na jutranji svoji seji proučila.

Ves italijanski tisk je začel ostro pisati proti Angliji zaradi tega, ker je baje angleška vlada odsvetovala poljski vladi, da naj bi se zaradi Gdanske neposredno pogodila z nemško vlado.

Danes dopoldne ob 9 so se začela v Tokiu pogajanja med angleškim in japonskim zastopstvom o Tienčinu. Angleški veleposlanik je sporočil zunanjemu ministru Ariti, da se pogajanja lahko začno, ker je prejel potrebna navodila iz Londona.

Mednarodna konferenca za premog se je začela v Londonu. Na njej se bavijo predvsem z vprašanjem, kako bi razdelili ogromne zaloge goriva, ki leže v pokrajinah ob Južnem tečaju. Zdi se, da bodo prizadete države sklenile mednarodni sporazum glede tega vprašanja.

Trgovsko pogodbo sta včeraj podpisali v Londonu Brazilija in Avstralija. Pogodba ima namen izpodbijati v Braziliji nemški gospodarski vpliv, ki je bil tam do zdaj prav tako močan kakor politični vpliv.

Ameriško vojno ministrstvo namerava vse velike mostove med New Yorkom in Brooklynom nadomestiti s predori pod reko Hudsonom, ker bi bilo ob morebitni vojni edino s predori mogoče zagotoviti promet med obema polovicama milijonskega mesta.

Solska ladja naše vojne mornarice »Jadranc« je včeraj med velikimi manifestacijami prebivalstva zapustila Gdinjo ter odplula v Stockholm.

Senat v Gdanku uradno zavrača vesti tujega tiska, da bi bil predsednik senata Greiser odstavljen in poslan v neko nemško koncentracijsko taborišče.

Japonski parnik »Sokuju maru« z 212 ljudmi na krovu je najbrž zgorel sredi Tihega morja.

Nemški poslanik v Moskvi bo te dni dopotoval v Berlin, da poroča svoji vladi o razpoloženju, ki vlada v sovjetskih krogih glede morebitnega trgovskega in političnega sporazuma med Nemčijo in Rusijo.

Trije ameriški petrolejski strokovnjaki so z letalom odpotovali v Evropo, ker so jih poklicali, da bi šli zadušiti ogromen podzemeljski požar v petrolejskih vrelcih pri Mosulu.

Kitajski vojni minister je včeraj izjavil, da ima kitajska vojska na razpolago najmanj 15 milijonov sposobnih ljudi, ki so že vojaško izurjeni in lahko takoj nastopijo. To ogromno število daje Kitajcem poročstvo, da bodo znagali v daji oni.

Trgovske zbornice angleškega imperija so imele svoj letni zbor v Londonu in sprejele sklep, naj osrednja vlada ukrene vse, da bi se zamenjava blaga med posameznimi deli angleške svetovne države pospešila.

Spominske plošče angleškemu vojaku, padlim v Italiji, bodo postavili po vseh italijanskih vojaških pokopališčih in spomenikih padlih vojakov.

101 bojno ladje imajo zdaj v delu Združene države. Stroški za to ogromno brodogradnjo bodo znašali kakih 250 milijard din.

Naloga Turčije v morebitni vojni na Sredozemskem morju bi bila pomagati Angliji in Franciji od Balkana čez Malo Azijo pa do Sueskega prekopa, pišejo francoski listi ob vojaških posvetih v Ankaru.

General Franco je odklonil ponudbo za sklenitev vojaške zveze z Nemčijo in Italijo, pač pa bo obiskal obe državi v jeseni, da poudari njegovo glasje, ki sicer vlada med Španijo, Italijo in Nemčijo, piše londonski »Daily Express«.

Hudo gonjo proti predsedniku angleške vlade Chamberlainu je začel del angleškega tiska, ki bi rad opravil v vlado bojevitega Churchilla. Chamberlain se tega otepa, ker meni, da bi njegov vstop v vlado pomenil neizogibno vojno.

Pravico do žitnega monopola na Slovaškem bodo imele po novem monopolem zakonu tri organizacije: Zveza gospodarskih združenj, Slovaška minarska zadruga in Žitna delniška družba. Te bodo kupovale in prodajale žito po cenotnih cenah.

Zaradi ponavljajočih se demonstracij proti Nemcem po kinematografih in zabaviščih so nemške oblasti v Pragi ustanovile poseben policijski oddelek, ki bo imel nalogo z vso ostrostjo preprečevati demonstracije.

Zaradi žaljenja francoske zastave je bil v Tunisu obsojen na leto dni ječe neki Italijan. Pred nekaj leti je Jean Zay dejal, da je francoska zastava za katero so mrli milijoni ljudi. Ta mož, framsom levičarskega kova, je danes prosvetni minister v Franciji...

Izvenparlamentarno vlado bo — prvič v novejši zgodovini — najbrž dobila Holandija, ker dosedanja posveti z zastopniki političnih strank za sestavo parlamentarne vlade niso uspeli.

Vse ulice v središču Brna bodo dobile nemška imena: po Hitlerju, Horstu-Wesselu, po Göringu, Bismarcku itd.

Novo trgovsko pogodbo bosta v kratkem podpisali Japonska in Nemčija. Po njej se bo japonski izvoz v Nemčijo zelo povečal. Verjetno je, da bo Nemčija japonsko blago prodajala naprej.

Namen jugoslovanskega knežjega obiska v Londonu

London, 19. julija. Jugoslovanski knez namestnik Pavle in kneginja Olga sta prispela na krajshe bivanje v London. Med tem časom bosta gosta angleškega kralja in kraljice v Buckingham-ski palači.

Knez Pavle in kneginja Olga sta dobrodošlna gosta v tej državi, s katero se je jugoslovanski knez namestnik seznanil že tedaj, ko je bil dijak na oxfordski univerzi leta 1913, kjer je po vojni nadaljeval študije.

Ni nobenega razloga, da bi bilo njegov sedanj obisk treba pripisati vznemirajočemu položaju ali kakršnemukoli drugemu političnemu nagibu. Zunanji razlog za obisk je v tem, da bo vojvodinja Kentska odpotovala iz Anglije jeseni, ko bo kentski vojvoda prevzel svojo dolžnost kot generalni guverner Avstralije. Sin kneza namestnika Pavla in kneginje Olge, kneževič Aleksander, štadira v Etonu. Želja staršev je, da vidita njega, in pa, da se poslovita od vojvode in vojvodinje Kentske, ki bi utegnili biti dolgo časa odsotna na drugem koncu sveta.

To je zadostno pojasnilo, zakaj sta knez Pavle in kneginja Olga prispela v London. Ni potrebe, da bi temu obisku pripisovali političen značaj, ker je namen tega obiska očiten in v vsakem oziru družinske narave.

»Daily Sketch« pod naslovom »Dobrodošlica knezu namestniku« prinaša uvodnik, v katerem pozdravlja prihod jugoslovanskega kneza in kneginje. »Daily Telegraph«, »Daily Mail« in ostali angleški listi objavljajo na uvodnih mestih poročila v sprejemu kneza Pavla in kneginje Olge in slike ter poudarjajo, da je bil sprejem zelo prisrčen, toda družinskega značaja.

125.000 angleških propagandnih pisem v Nemčiji

Berlin, 19. julija. o. Drugo propagandno pismo Angleža Stevensa King-Halla je v Nemčiji zbudilo v uradnih krogih še več nevolje kakor prvo. V njem Anglež, ki je v službi propagandnega oddelka v zunanjem ministrstvu ponavlja svoje trditve, da je nemška javnost premalo poučena o pravem razpoloženju in pravi volji Anglije za obrambo sedanega stanja v Evropi, kakor to kažejo številni govori angleških voditeljev. Teh govorov pa nemški tisk po King-Hallovih trditvah ne prinaša v celoti.

Za tem pravi pismo: Zadnja leta smo veliko slišali o nemških zahtevah. Toda povedati vam moram, da zahteve vzbujajo zahteve tudi na drugi strani. Nihče vam ni povedal, da imamo zahteve tudi mi. Te zahteve so:

1. Treba je, da se zunanja politika spremeni. Siti smo že življenja v neprestani krizi.

2. Treba je, da vaši voditelji povečajo, ali mislijo z nami sodelovati v miru ali ne. King-Hall nato piše o položaju Čehov, o usodi nemških Judov in pa o sovražnem razpoloženju, ki nastaja v svetu.

Prvo propagandno pismo je v Nemčijo prišlo v 50.000 izvodih, drugo pa v 75.000. Zdaj prihaja na dan tudi, kako so ta številna pisma mogla uiti poštneju nadzorstvu na mejah. Na pošto so bila oddana delno v Londonu, nekaj v Franciji, nekaj na Danskem, v Belgiji, na Švedskem in drugod. Pisma niso bila v enakih ovojih, da ne bi to vzbudilo suma. Nekateri naslovi so bili pisani na stroj, drugi na roko. Večina pisem pa je bila kdove kako vtihotapljena čez nemško mejo, oskrbljena z nemškimi znakami in oddana na pošto v Nemčiji, kar je pri vsej stvari še najzanimivejše.

Nemški listi so tudi na drugo pismo zelo ostro odgovorili in zlasti poudarjali, kakšna predrznost je, da Angleži pošiljajo ta pisma zlasti nemškim delavcem in razumnikom, kakor da bi ti bili nezanesljivi.

King-Hall je bil med svetovno vojno visok mornariški častnik in je sin admirala. V angleški vojski velja kot strokovnjak za zunanjo politiko in je spisal več knjig o politični zgodovini svetovne vojne. Sam izdaja tednik »News Letter«, ki ima 45 tisoč naročnikov.

V drugem pismu odgovarja nemškemu propagandnemu ministru dr. Gübelsu in mu predlaga, da bi se dobila v Berlinu ter imela javen razgovor o vseh vprašanjih ter očitkih, katere vsebujejo njegova pisma.

Nova posvetovanja za poglobitev železnice v Ljubljani

To vprašanje že dolgo časa straši Ljubljano in ponovila se je stara resnica: kadar gre za kako skupno stvar ali koristi, takrat so vedno mnenja deljena in modrijani rastejo kakor gobe po dožju.

Snoči je bilo v Kazini nadaljevanje debatnega večera, kako naj se reši železniško vprašanje v Ljubljani. Večera se je udeležilo lepo število strokovnjakov, zastopnikov ustanov, mesta in drugih.

Ing. Leskovšek, načelnik tehničnega biroja, ki preučuje vse načrte, ki zadevajo rešitev tega problema, je v kratkih besedah pojasnil, kakšen je poglobitveni načrt (o katerem je v zadnjem predavanju izbrano ravnanje) in kakšen je načrt ing. Klobčarja, katerega je v zadnjem predavanju tudi izbrano pretresel.

Načrt mora biti tak, da reši vsa vprašanja: cestno-prometno, železniško, urbanistično, ne pa samo delno; torej totalitaran načrt. Dočim predstavlja poglobitveni načrt po mnenju predavatelja končno in odločno rešitev, se tega ne more trditviti o drugem načrtu, ki predstavlja le delno cestno-prometno rešitev. Po tem načrtu naj bi naredili med Tyrševo in Celovško cesto podvoz, da bi vozila, kadar bi bile zaporne zaprte, šla pod tem podvozom. Mnenje udeležencev na sestanku je bilo, da ta načrt ne predstavlja prave rešitve in da bi tak načrt predstavljal cestno-prometne neveselosti.

V debato so posegli zastopniki mesta in bežigradski zastopnik. Ing. Kersnik je podal mnenje uprave cestne železnice, ki je izjavil, da bi bila ureditev tramvajskega prometa po načrtu ing. Klobčarja za tramvajsko upravo mnogo predraga in nedonosna. Dela bi stala preko 2 milij. din, poleg tega pa bi »mrtva prog« donasala dnevno okrog 2000 din izgube, ali letno 730.000 din. Zastopnik mestnega sveta univ. prof. dr. Fr. Stele je bil za poglobitveni načrt. Ing. Mačkovšek je omenil, da je izvršitev serpentinskega načrta po njegovem treba odkloniti. Zastopnik Bežigradcev je izjavil, da so sestali predsedniki raznih bežigradskih društev in sklenili: 1. da je rešitev železniškega vprašanja za Bežigrad življenjskega pomena; 2. da se vseh 12 prisotnih predsednikov društev izreče za poglobitveni načrt; 3. da apelirajo na vse, naj zaradi skupnosti ne objavljajo drugačnih osnutkov; 4. da časopisje naprošajo, da naj ne prinašajo takih načrtov in 5. da je zaradi važnosti vprašanja ustanovljen za Bežigradom poseben propagandni odbor.

Na koncu je bila sprejeta izjava, s katero pristajajo poglobitve obsojajo načrt ing. Klobčarja, ki se zavzema za podvoz pod železniško proggo med Dunajsko in Celovško cesto.

Iz vseh debat je bila razvidna stara naša napaka: da se vsakdo na mrtvo zagriže v svojo misel in je pripravljeno rajši se dati ubiti, kakor priznati kaj nasprotniku ali iskati sporazumne rešitve.

Ljubljana od včeraj do danes

Ljubljana, 19. julija.

Vročina ne odjenja. Jutranje barjanske megle napovedujejo, da bo vročina še trajala. V Ljubljani je neznosna vročina, toda še hujska je v Belgradu, ko dosega toplota svoj dnevni maksimum do 30 stop. C. V Ljubljani se dnevni toplotni maksimum giblje med 29 do 30 stop. C. Kopalna sezona je drugače v polnem razmahu. Kronika je letos pri nas prvič zaznamovala, da je Sava v ponedeljek zvečer zahtevala svojo prvo žrtev. Prav redke so na prostih kopalniških tativine.

Kako katranizirajo Marijin trg

Tvrdka Res iz Zagreba je že dokaj ulice katranizirala. Sedaj opravlja ta posel v Wolfovi ul. in na Marijinem trgu. Od zore do mraka je vedno dosti radovnih opazovalcev. Delo gre tako rekoč še dokaj naglo izpod rok. Do 25 delavcev je oboroženih s posebnimi lijkami z dvigalnim zamaškom. V lijake nalijejo tekočo katranovo smolo in jo potem od kockah vlijejo do vrha. Vse kocke pa morajo poprej do čistega omiti z vodo. Kar 4 hidranti bruhajo vodo na kocke. V velikih pečeh topijo trdo smolo, ki je shranjena v pločevinastih sodih. Te sode dva delavca razbijeta ob obeh koncih in še po sredi, nakar trdo tvornino zmečejo v kotle. Promet na trgu je delno zaprt.

Reševalna postaja nekoliko počiva

Reševalna postaja je od včeraj do davi zaznamovala le 8 voženj, med njimi je v treh primerih prepeljala porodnice v žensko bolnišnico. Liza P. je originalna ženščina, doma iz Trnovca in stanuje tam nekje v Mestnem logu. Ima že šest križev, pa kadi cigarete ko kak Turčin. Včeraj je padla in se precej potolkla na glavi. Prepeljana je bila v bolnišnico. — Pri stavbi tvrdki Just Gabrijeleč zaposleni tesar France Selan je delal na stavbi ob Tyrševi cesti št. 69. Okoli 11 dvigal težak tram. Pretrgal se je in dobil notranje poškodbe. — Mesarski pomočnik Gašper Gril je včeraj okoli 11 odhajal iz mestne klavnice. Na prednjem kolesu so se mu vilice zganile in Gril je s kolesa padel na betonska tla na glavo. Dobil je hude poškodbe. — Delavec pri stavbi tvrdki Ivan Bricej, Suljo Ahmedovič, je padel na Celovski cesti pri policijski stražnici s kolesa. — Na Ministrski ulici je snoči okoli 21.30 padel z motornega kolesa livar France Ogrin. Vsi so bili prepeljani v bolnišnico.

Stikal je ob Malem grabnu

Bezposelni krojaški pomočnik Karol W. je stikal okoli kopalcev, ki so se hladili pred vročino v topli vodi Malega grabna. Ta ima na nekaterih krajih globoke tolmune, drugod pa je voda zelo plitva, primerna za otroke. Kopalci so opazovali nekega mladeniča, kako je stikal okoli njihovih oblek. Postali so pozorni. Ko je mimo prišel stražnik, so ga opozorili na sumljivega tipa. Stražnik ga je aretiral. Ko so ga na stražnici preiskali, so dobili pri njem žensko uro z zapescnico. »Kje ste uro dobili? A, povejte!« — Karol: »Kupil sem jo na Aleksandrovi cesti pri Daj-damu od neznanega možakarja.« — »Dobro!

Dobro! To pesem poznamo! Zlat poročni prstan! Resno vprašanje: »Kje ste kupili pa ta prstan?« — Neverjeten odgovor: »Moja punca-natakarica Lojzka mi ga je dala!« Karla so spravili na hladno.

Nevaren pustolovec prijel

Ljubljanska policija je kaj hitro izvohala in prijela nevarnega eleparja s kavčijami in pustolovca mednarodnega tipa. Miodrag Ičić, eleganten dečko, lepega obraza s klasičnim orlovskim nosom in šrepim pogledom, doma iz Valjeva, je bil že svoj čas izgnan za 5 let iz dravske banovine zaradi nerednega življenja. Nastop ima kot kak filmski zvezdnik. Pred dnevi, ko mu je izgon potekel, se je znova pojavil v mestu. Najel je tam v Levčevi ulici za Hecem večje, lepo meblirano stanovanje. V nedeljo je objavil v »Jutru« dva oglasa, da išče velepodpetje pisarniške moči, dalje damo ali gospoda, večja več jezikov ter nemške in slovenske stenografije. Uprava lista je interesantno dala naslov velepodjetja. Bil je včeraj velikanski naval kompetentov za uradniška mesta pri fingiranem velepodjetju. Nujno je podan sum, da je Ičić zahteval od kompetentov primerne kavčije za slučaj nastavitve. Zato prasi policija, da se javijo eventualni oškodovanci. Ičić zanika, da bi izvažal kavčije in da živi povsem mirno ko privatnik. Za enkrat je spravljen v policijskih zaporih.

Na policiji so včeraj temeljito zasliševali elegantnega pustolovca Prav hladno in kakor kak angleški lord jim je odgovarjal: Stavke je sekal. Zatrjeval je, da je nameraval v Ljubljani ustanoviti moderno urejeno tehnično propagandno, reklamno in razmnoževalno pisarno. Nameraval je med Slovenci osobito širiti dober, pristen, klasičen in eleganten humor. Odločil se je, da bi s pomočjo literatno-humoristov izdelal veliko delo »Leksikon humorja«. Ustanoviti je hotel modernu urejeno pisarno, zato je inzeriral, da bi dobil izvezbane in prvovrstne moči. Jezil se je na policijo, da mu je »lepe načrte« prekrizala že takoj pri prvih organizacijskih delih.

Razpis likovnih nagrad banke uprave

Zaradi pomanjkanja umetnin z motivi iz domače zgodovine razpisuje kraljevska banska uprava nagrade v znesku 20.000 din za najboljše likovne umetnine, ki upodabljajo prizore iz slovenske zgodovine. Za nagrade pridejo v poštev le kipi, slike in risbe, ki so nastale v dobi od 1. aprila 1939 do 31. marca 1940, oziroma niso še bile pred tem časom javno razstavljene ali reproducirane. Število in višino nagrad določa po evobodnem predudarku glede na število nagrade vrednih umetnin razsodišče, ki je sestavljeno iz zastopnikov Društva slovenskih umetnikov in članov, imenovanih po banu. Nagrajene umetnine se po možnosti odkupijo, pa tudi če ne, so umetniki vezani, da dovolijo reprodukcijo nagrajenega dela prvenstveno kraljevski banški upravi.

V primeru, da ne bo predloženih dovolj takih del, ki bi nagraditve zaslužila, se nagrade podelje le v omejenem znesku ali sploh ne razdele in se preostali znesek prihrani za prihodnje razpise. Umetniki naj pošljejo svoja dela do vključno 31. marca 1940 do 18. ure v Narodno galerijo v

Spet žrtev alkohola

Slovenjgradec, 18. julija.

Komaj se je poleglo razburjenje našega prebivalstva radi zločina v Zg. Dolinju, že gre od ust do ust vest o pretepu na Brdah, ki se je zgodil v nedeljo zvečer.

Rumeno vince je privabilo že kmalu popoldne v gostilno Prednika Mihaela precej žejnih grl. Med veselimi pivci sta hja tudi Čretnik Franc, 28 letni hlapec pri Vinarniku na Brdah, in Pušnik Franc, hlapec pri Orterju istotam. Alkohol je začel lezti v možgane vsem skupaj, da so postajali že objestni in preveč samozavestni. Okrog pol 6 zvečer so zaslišali od zunaj klice: »Auf, Brdjanj, čreva na plot!«. Kmalu se je pojavil z istim vzklikom in z nožem v roki na pragu gostilniške sobe 31 letni Slameršek Franc, hlapec pri Casu Francu v Dovžah. Bliskoma se je pogal proti Čretniku, s katerim sta bila že nekaj časa sprta. Očividno ga je želel zabosti. Čretnik pa se je srečno umaknil noževi ostrini. Nato je Slameršek jezen zaradi svojega neuspeha, oklofotal Pušnika Francu. Ta pa je v silobranu izdri žepni nož in ga zasadel v Slamerška. Zabodel ga je v levo stran in v vrat. Vsaka teh ran je bila smrtonosna. Slameršek je imel še toliko moči, da se je zavlekel še kakih 150 m od gostilne in tam obležal v mlaki krvi. Kmalu je izdihnil.

Istčasno je Čretnik zabodel Smona Jurija, delavca iz Dovž, ki je prišel skupaj z Slameršekom, z nožem v levo nogo in mu zadal globoko rano. Smon je vkljub težki poškodbi stekel iz hiše, za njim pa Pušnik z odprtim nožem in z grožnjami, da ga bo ubil. K sreči ga ni dohitel. Takoj je bil prepeljan v slovenjgraško javno bolnišnico še Slamerškov tovariš Smon Jurij.

Ko je prispela orožniška patrulja iz Slovenjgradca na Brde, je odredila prevoz trupla v mrtvašnico v Smartno, hlapca Pušnik in Čretnik pa sta bila odpeljana v zapor.

Pokojni Slameršek je bil doma iz Ptuja in je bil daleč znan kot razgrajč. Kjerkoli se je pojavil, je prišlo do pretepa, večkrat že do prelivanja krvi.

Upamo, da bo ta dogodek spametoval še vse tiste, ki jim polje po žilah taka nemirna kri, dalje vse tiste, ki žele v alkoholu pozabiti vsakdanje skrbi — saj vidimo, kam pelje neizmerno uživanje. V naši prijazni šmarški fari se kaj takega ne sme več pripetiti!

Z ukradenim kolesom je imel karambol

Maribor, 10. julija.

Dne 11. aprila dopoldne se je peljal na kolesu 38 letni Filip Jug, ključavničarski pomočnik iz Pobrežja, čez dravski most v Mariboru. Po nerodnosti je na Kralja Petra trgu zavozil v drugega kolearja. Obata sta se prevrnila po tleh, pa je pristopil stražnik, ki je tam postavljen, da se stvar pojasni. Komaj pa je Jug stražnika zagledal, je pustil kolo ter pobežal. Beg pa mu ni nič pomagal, ker so ga kmalu spet imeli. S svojim begom pa je vzbudil upravičen sum, da ima kosmato vest in da se je bal srečanja s stražnikom. Jug je namreč že šestkrat predkaznovan zaradi tatvine, pa se je tudi sedaj pokazalo, da je upravičeno bežal. Kolo je namreč ukradel 6. aprila pred Gračnerjevo gostilno Adolfu Pesku. Potem pa se je še ugotovilo, da je Jug identičen s tistim kolearjem, ki je 7. aprila imel karambol v Dogašah z neko žensko. Tudi takrat je po karambolu kar pustil kolo na cesti ter pobežnil. Izkazalo se je, da je bilo dotično kolo ukradeno v Mariboru delavcu mestnega električnega podjetja Hugonu Markonu.

Jug je prišel zaradi teh tatvin danes pred mali kazenski senat v Mariboru. Jug obe tatvine odločno taji; za kolo, ki ga je pustil na Kralja Petra trgu pa pravi, da ga je prejšnjega dne kupil od nekega neznanca za 20 din. Obsojen je bil na eno leto in pol robije.

Jesenice

»Športnike v vsakem pogledu. Celodnevna športna prireditve, ki jo je priredil klub »Bratstvo« z raznimi klubi na svojem športnem prostoru, se je zaključila z dogodkom, na katerega SK Bratstvo gotovo ni ponosen. Po končani ljudski zabavi je dobila policija obvestilo, da je nekdo vlomil v paviljon, v katerem se je nahajalo še dovolj okusnih in za želodec prijetnih dobrot. Naši policiji moramo priznati, da je svoji nagli sijajno kos. Po kratkem času je namreč ugotovila, da ni vlomil nihče drugi kot nek ugledni član »Bratstva«, ki se je čez dan trudil za čast kluba. Ta dogodek je povzročil precej smeha na račun discipline njihovih ljudi. Samo po sebi je razumljivo, da bo član, ki je na nedovoljen način privoščil tuje dobrote svojemu želodecu, to drago plačal.

Ljubljani. Vsako delo naj bo opremljeno z geslom, priložena pa mora biti tudi zapečatena kuverta, ki vsebuje geslo, naslov in ime natečajnika.

Vsa podrobnejša pojasnila (tudi glede primerne zgodovinske motivov) se daje pri prosvetnem oddelku kraljevske banke uprave.

Stanje kultur v mariborski okolici

Maribor, 18. julija.

Sadna letina kaže letoš kljub številnemu cvetju slabo. Pridelke jabolk okoli Maribora bo zelo pihel, ker ne bo poznega sadja toliko, kolikor se ga obetalo. Nekaj zgodnjih sort bo obrodilo, poleg teh pa bruske in češnje, ki obetajo boljši pridelek. Na žalost pa to ni izvezni produkt v taki meri, da bi lahko prišel naš kmet do denarja. Hruške in češnje pridejo v poštev le za domačo rabo in kar se bo dalo pri tem vnovčiti, je slivovka. Smo sicer pred izvezno kampanjo, a za izvoz obetajočih vagonov sadja ne bo in zaradi tega tudi ne dohodkov za nadaljnje gospodarstvo. Zetev ječmena je gotova in je odrezala srednje, tako po kakovosti kakor po količinski. Vzrok je iskati v zadnjih velikih nalivih in daljšem deževju. Reči pa moramo, da je bil letos ječmen čist brez snetajavosti.

Pšenica in rž tudi ne kažejo bogve kakoga pridelka, ker ju je zajelo ravno v cvetju deževje in ker sta polegla, česar posledica bo manjši pridelok.

Krompir in kornja kakor tudi fižol so si po zadnjem deževju sicer opomogli, v kolikor jih ni poplava uničila, a vendar napada posebno krompir peronospora. Ker ljudje ne škropijo, bo tudi ta pridelok bolj majhen in je računati, da bo letos za 40% manj krompirja kot lani.

Vinska trta pa se bujno razvija, je bogato obložena in če Bog da lepo jesen bo tako kvantitativen kakor tudi kvalitativen pridelok zadovoljiv, če ne bo med tem časom kakke toče.

Skrb jeseniške občine za najrevnejše

Jesenice, 18. julija.

Ze tretje leto je socialni odsek mestne občine vokal v svoj proračun večji znesek — letos 15.000 din — za oddih slabotnih in okrepila potrebnih delavskih otrok. Tako je letos občina podprla s 1000 din šolski izlet otrok na Jadran in tudi s 1000 din jeseniško vojsko kolonijo v Bohinju. Socialni odsek pa je organiziral tudi dve skupini po 20 deklic, ki gredo za 21 dni na letovišče v Ziri nad Skofjo Loko. Druga kolonija, obstoječa iz 20 dečkov, pa bo odšla na Dolensko, kar bo gotovo za otroke z Gorenjskega marsikaj zanimivega in poučnega.

Mladi vlomilci v kopalniške kabine

Bled, 18. julija.

Ze dalj časa so se na Bledu dogajale razne tatvine različnih predmetov iz kabin kopalcev. Preteklo nedeljo pa se je gostom posrečilo, da so tatitve zasledili pri delu. Bili so to trije bratje G. z Jesenic, stari vsi izpod 18 let. Starejši je baje že zaposlen pri Bratovski skladišnici na Jesenicah kot uradniški pripravnik. Mladi pokvarjenici so jo z ukradenimi predmeti mislili ravno popihati, ko so jim orožniki prekrizali načrt. Dva so takoj prišli, dočim je tretji ušel s kolesom na dom. Drugi dan ga je jeseniška policija dobila, ko je bil še v postelji.

Zaradi ene same klobute so ga ubili

Maribor, 18. julija.

Pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča se danes dopoldne zagovarjajo na zatožni klopi zaradi uboja štirje mladi fantje iz Ptujске okolice. So to 27 letni krojač Franc Šešerko iz Grajenška, 25 letni posest. sin Jožef Kolarič iz Grajenška, 21 letni posest. sin Anton Jakolič iz Krčevine pri Vurbergu ter 27 letni delavec Jožef Erjavec iz Grajene. Vsi so obtoženi, da so sodelovali pri uboju Ivana Hrenka, katerega so napadli dne 16. aprila t. l. v Kamplovem vinotoku v Grajenšku.

Vzrok žalostnega dejanja je bil malenkosten. Šešerka je pekla klobute, katero mu je nekaj dni poprej prisolil Hrenko. Ko je Šešerko izvedel, da se nahaja Hrenko s svojim prijateljem Stankom Kokolom v Kamplovem vinotoku, se je napolil tja s svojimi tremi tovariši — današnjimi soobtoženci. Našli so res Hrenka in Kokola v Kamplovi hiši. Čim je Šešerko Hrenka zagledal, je planil nanj ter ga podrl na tla. Začel ga je pretepati s pestjo po glavi, pri čemur so mu pomagali njegovi tovariši. Kokol je hotel Hrenka rešiti, pa je potegnil nož ter z njim lahko poškodoval Šešerka in Kolariča. Tedaj so napadalec Hrenka pustili, da je pobežal iz hiše ter se hotel skriti. Planili pa so za njim, spotoma pobrali z voza v kolarčni ročice ter dohiteli begunca v sadonosniku. Tam so ga začeli mlati z ročicami po glavi, dokler spet ni prišel Kokol, ki je napadalec z nožem pregal. Hrenko je dobil smrtno poškodbo, kateri je v bolnišnici podlegel.

Obtoženci se sedaj vsi skušajo zagovarjati z nekakšnim silobranom. — Sodba pa je bila stroga: Šešerko je dobil 5 let robije in 4 leta izgube častnih pravic; Kolarič 2 leti strogega zapora in 2 leti izgube častnih pravic; Jakolič 3 leta strogega zapora; Erjavec 3 leta strogega zapora in 3 leta izgube častnih pravic.

Skrivnost smrtne megle

Devorny je strmel v moža — svojega zasledovalca. Kaj je znorel? Kaj zares misli, da on Devorny ne bo spregledal te bedaste pasti?

»Odlučite se hitro, sir«, je govoril tujec vsiljivo naprej in gledal na svojo zapestno uro. »Imamo le še 14 minut časa. Prostor za vas je sicer naročen, pa se bojim, da letalo ne bo čakalo.«

»Prostor zame naročen...?« je vzkliknil Devorny prese-nečen. »Kdo je to naredil?«

»Jaz, to se pravi, prav za prav mi,« je dejal tujec čisto mirno. »Nam je največ na tem, da pridete pravočasno na letališče. Torej prosim, ne obotavljajte se — čas je dragocen — vatopite!«

»Ne verjamem vam niti besedice«, je odvrnil nenadoma odločno. »Toda sprejemem vašo ponudbo kljub temu. Če letališča ne bom pravočasno dosegel, je moje delo v Buffalu brez nadaljnega pri kraju. Verjetnost, da govorite resnico, je zelo majhna, toda — verjetnost, da bi brez vaše pomoči dosegel letališče, je še mnogo manjša.«

Med temi besedami je Devorny izplačal svojega šoferja in vstopil v tujcev avtomobil. Moški v fraku se je vsedel zraven njega in tako je potegnil.

»Dvanajst minut«, je mrmral neznanec. Majhen predmet se je svetlil v njegovi roki. »Dvignite vlnudno roke kvišku, Mr. Devorny! To-le tukaj je namreč samokres, in streljal bom takoj pri najhlaščem znaku odpora.«

Devorny je v trenutku dvignil roke. Torej vendarle past! Brez izhoda, treba se je vdati. Igra je bila v vsakem primeru

19 pri kraju... Le to je opazil, da je voz dejansko vozil v smeri proti letališču. No? Kaj dela vendar njegov sovražnik? Otipaval je niega Devornya po životu... Aha! Iskal je orožje. To bo iskanje zaman... Oho, saj se zanima tudi za njegovo denarnico, prešteva njegov denar, pregleduje fotografski aparat... Kaj ni morda čisto navaden razbojnik?

»Sedaj me smatrate za tepca«, je dejal Devorny malomarno. »Sicer mi je, odkrito rečeno, tudi čisto vse eno, kaj mislite o meni...«

»Motite se, Mr. Devorny«, se je glasil odgovor iz temnega kota. »Če bi vas smatral za tepca, ne bi za vas naročil niti prostora v letalu, niti se ne bi trudil, da bi se za vami vozil. Tukaj imate nazaj vaše imetje. Neпоškodovano, kaj ne? Prosim, preštejte bankovce! Prosim, vzemite vendar! Aha, vi mislite, da morate še vedno držati roke navzgor... Ne, to ni več potrebno.«

Zmeden je vzel Devorny svoj aparat in svojo denarnico. Še prej je tujec prižgal žepno svetilko, in kratek pogled je detektiva prepričal o tem, da so bili v denarnici dejansko do zadnjega vsi bankovci, ki so bili prej v njej.

»Za vraga!« se je razhulil, »Kaj vse to pomeni? Kdo ste vendar? Zakaj se brigate zame?«

»Sedaj se spet ne spoznate v svojem položaju, Mr. Devorny«, ga je oni drugi vlnudno poučil. »Ne vi, temveč jaz imam pravico stavljati vprašanja.« Nato je tiho pristavil: »Kaj je bil cilj vašega newyorškega obiska? Kaj je bil samo ta aparat?«

»Niti na misel mi ne pride, da bi odgovarjal na vaš vprašanja, preden niste vi odgovorili na moje«, je trmasto odvrnil Devorny. »Najprej hočem vedeti, kdo ste. Če ste moji sovražnik...«

»To nisem!«

»Lahko je reči! Toda pustite, da izgovorim: Če ste vi moj sovražnik, potem pohitite! Prilika je tako ugodna! Vzemite svojo plinsko masko iz skrivališča, prav tako stekleno puščico...«

»Trenutek, Mr. Devorny«, ga je prekinil drugi. »Dobro bo, če veste tole: Smrt s plinom ne grozi! Trije kriminalni uradniki so umrli zaradi plina. Četrtri pa bo odstranjen na drugačen način.«

»Čisto enostavno: bile so samo tri plinske bombe.«

Te z mirnim glasom izgovorjene besede so delovale zelo prepričevalno. Toda takoj nato je Devorny znova vzrotil.

»Odkod pa veste to? Torej spadate vendarle k zločincem! Kratek čas je neznanec molčal. Nato pa je začel polagoma tehtajoč vsako sleherno besedo:

»Morda spadam med zločince, toda gotovo ne k tistim, za katerimi stikate vi. In odkod vse to vem? No, mi vemo nekaj, pa žal ne vsega... Vi, Mr. Devorny, se nahajate sedaj tako rekoč med dvema ognjema... Da boste natančno vedeli: jaz spadam k stranki vašega neznanega prijatelja.«

Devorny je bil odločen, da se ne bo dal z nobeno stvarjo več zmešati.

»Nisem mislil, da ima skrivnostni prijatelj kar celo organizacijo za seboj«, je dejal hladno in mirno.

»Tako je«, je potrdil tujec prav tako mirno. »In sedaj, ko sem vam odgovoril na vaš vprašanja, prosim, da mi poveste: je li bil aparat, ki ste ga vzeli s seboj, edini namen vašega obiska v New Yorku?«

»Glavni namen«, je počeno priznal detektiv. Bil je sedaj prepričan, da ni bil možki ob njem dejansko noben sovražnik. »Poleg tega sem hotel govoriti z nekim človekom...«

Nemci v Bosni in Hercegovini

Kdo je nemški državljan in kdo se tudi smatra za Nemca

O Nemcih v Jugoslaviji smo brali že marsikaj. Splošno prevladuje mnenje, da se Nemcem pri nas ne godi slabo, kajti njih jim ne jemlje njihovega premoženja in jih tudi drugače ne ovira pri njihovem gospodarskem in kulturnem delovanju. Vsaka pritožba bi bila z ozirom na to gotovo neutemeljena in se v resnici niti Nemci v Jugoslaviji sami ne pritožujejo nad ničemer. Dvomljivo je le to, koliko Nemcev prav za prav danes živi v Jugoslaviji. Če bi hoteli to vedeti, bi bilo treba najprej dognati, kdo se pri nas sam pritožuje za Nemca. V tem oziru je vsekakor zelo zanimiv članek, ki ga je napisal Nemeck dr. N. Schold v zadnji številki »Volkstum in Südost«, organu bivše »Südmark«. Med drugim piše tudi o prebivalstvu v Bosni in Hercegovini ter se je dotaknil tudi vprašanja Nemcev v teh krajih. Opira se na ljudsko štetje iz leta 1921. Tedaj je bilo na področju Bosne in Hercegovine 16.471 Nemcev, od tega največ v Banjaluki (7815), v tuzlanskem okraju (3555), v sarajevskem okraju (3592), v travniškem okraju (1225), v mostarskem (303) in v bihačkem (321). Pisec sam trdi, da ni mogoče točno ugotoviti števila Nemcev, ki so prišli v posamezne kraje Bosne in Hercegovine, ker se ne

ve, ali se oni danes sploh smatrajo za Nemce. Torej so tudi gornje številke samo približne, čeprav se že na prvi pogled zdi od silne točne, ker niso okrogle. Njihovo število je razmeroma zelo majhno. Med seboj so Nemci v teh krajih slabo povezani, njihova narodna zavednost je zelo slaba ali pa je sploh ni, končno pa je tudi katoliška vera olajšala njihovo prilagoditev na tamkajšnje ostalo prebivalstvo in na razmere, v katerih žive. Navadno je njihova nemška zavest izginila že v drugem, ali pa vsaj v tretjem rodu. Resnica je, da niti en otrok teh priseljencev, nekdanjih avstrijskih, danes pa nemških državljanov ne razume več nemško. Boljše so po mnenju omenjenega pisca razmere na deželi v Bosni. Čeprav ti priseljenci prihajajo sem pa tja v mesto, so vendar ostali zvesti svoji narodnosti. Bogata in večja naselja so v bližini Banjaluke, kjer so se naselili Nemci iz Westfalskega in od Rena. Po drugih naseljih pa žive Nemci, ki so se priselili iz Bačke in Banata, deloma pa tudi iz Galicije in Rusije. Vsekakor pa bi bilo zanimivo ugotoviti, koliko je v Bosni in Hercegovini ljudi, ki o nemščini nimajo niti pojma in se sami torej ne morejo smatrati za Nemce, čeprav so nemški državljani.

Zakaj je bila potopljena angleška vojna ladja „Hampshire“

Zadnje čase povzročajo angleškim oblastem velike skrbi in neprijetnosti tajna organizacija: Irska republikanska armada (I. R. A.), ki skuša z neprestanimi atentati na raznih krajih Anglije angleškim oblastem povečati že tako velike skrbi, izkoristiti položaj in pridobiti čim več ugodnosti za stvar, za katero te organizacija bje boj: za irsko svobodo. Vprašanje je, koliko njeno delovanje služi koristim, za katere se irski narod vsekolji bori, predvsem ker je irski predsednik De Valera sam obsodil način dela organizacije. Dejstvo je, da Angleži nič kaj dosti ne vedo o njej in da njenega delovanja ne morejo zatreti. Ko je bil angleški kralj na obisku v Ameriki, so se pojavljale ob ameriški obali skrivnostne podmornice, o katerih so menili, da so bile v službi te tajne organizacije. S tem je I. R. A. hotela opozoriti, da njeno delo ni omejeno samo na ozemlju angleškega otoka, ampak da sega tudi drugam.

med vojno dejansko podpirali z orožjem irske nezadovoljneže, da bi tako v Angliji nasprotujoče si sile čim bolj izrabili. L. 1916. je v angleškem mestu Dublinu izbruhnil upor in nemško ladjo, ki je upornikom peljala orožje, so Angleži ujeli, upor pa so šele po nekaj dneh zadušili. To je bila znana »krvava velika noč« v Dublinu l. 1916. Po tem neuspehu je I. R. A. spremenila način svojega dela. Začela je prirejati atentate, kar se je izkazalo za zelo učinkovito sredstvo, po načrtih nemških vohunov. Danes je jasno, da je ta teroristična organizacija igrala l. 1916. mnogo večjo vlogo, kakor pa je o njej poročalo takrat vojno ministrstvo, kolikor je sploh poročalo. Spomini nemškega vohuna Karla Ernesta nam pojasnjujejo marsikatero stvar, ki je bila dolgo skrivnost in je ostala nepojasnjena.

On pravi, da se je nemškimi vohunom posrečilo priti v stik z irskimi nezadovoljneži in da so imeli na vsaki angleški vojni ladji po nekaj pristavev te organizacije, ki je bila smrtna sovražnica Angležev. Njih namen je bil potopiti z avtor del angleškega brodogojstva in kot vodnjak bi bila potopitev vojne ladje »Hampshire«, s katero se je peljal lord Kitchener v Rusijo. Pojasnitev tega atentata na vojnega ministra je eno važnih odkritij Karla Ernesta, ker je sam sodeloval in je dogodek dolgo ostal zagoneten.

Ernest Karl - „grof Jaggy“

Ernest Karl je prišel v Anglijo s ponarejenimi listinami pod imenom »grof Jaggy« kot belgijski častnik, ki je prišel zdraviti rane, ki jih je bil dobil v vojni. Nastanil se je v Londonu in ni zamudil nobene prilike, da bi ne sklepal vedno novih poznanstev. Nekega dne mu je prišlo na uho, da namerava angleška vlada na Irskem uvesti novačenja. Zvedel pa je tudi, da je ta načrt delo lorda Kitchenerja. Na njegovo pobudo so se zbrali v Londonu zarotniki, kjer jim je Karel razdelil vladni načrt, po katerem naj bi se na Irskem uvedla obvezna vojaška dolžnost, da bi se tako zadušilo »svobodoljubno gibanje Ircev.« Ta novica je med nje tresčila kakor bomba in sklenili so, da mora lord umreti. To dolžnost sta prevzela dva irska mornarja. Ko se je ladja pripravljala na odhod, sta položila v skladišče za municijo dve bombi. Vohun Karl je opazoval ta dramatičen prizor, ki se je odigral 5. junija 1916, z dvema tovarišema z bližnjega otoka in videl, kako je švignil proti nebu ogromen plamen. In morski valovi so požrlji truplo sovražnika Irske. Ta dogodek je povzročil med voditelji I. R. A. veliko veselje in eden od njih je vzkliknil: Tako je končal lord Herbert Kitchener, angleški feldmaršal in sovražnik Ircev. Bog reši Irsko! To Karlovo poročilo je v nasprotju z uradnim poročilom angleške admiralitete, ki pravi, da je ladja zavezila na plavajočo mino. Toda naj bo že kakorkoli, načrt »grofa Jaggyja« in irskih nezadovoljnežev, potopiti del angleškega brodogojstva, se ni uresničil, ker so Angleži zaroto odkrili in zarotnike položili, ter z njimi na kratko opravili.

Zahtevajte povsod naš list!

Osemnajstletna hčerka ministra za narodno obrambo južnoafriške zvezne države, Eslie Pirow, ki je prišla na obisk v Evropo. Najprej se je odpravila v Anglijo, odtod pa namerava oditi na Bavarsko. Nemški častnik pravi, da mu je pri svojem prihodu v Evropo dala tole izjavo: »Moj oče je bil Nemeck, moj stari oče in stara mati sta bila tudi Nemca, doma mislim nemško in govorim samo nemško in smatram Nemčijo za svojo domovino, čeprav sem se rodila kot Angležinja.«

Genijalnost-blaznost-zločinstvo: Veliki možje govore o norosti

Sloviti švicarski pesnik Konrad Ferdinand Mayer je od rane mladosti do zrele moške starosti živel v nekaki otopeli blaznosti. Šele ko je bil 40 let star, so se pred njim odprla vrata norišnice. Kakor da je še le zdaj zagledal dan in svetlobo, je začel ustvarjati čudovita dela. Ta doba ustvarjalne jasnosti je trajala dvajset let, potem je moral spet v norišnico.

Skoraj ga ni velikega duha v zgodovini človeštva, ki bi ne bil priznaval te zagonetne zveze med blaznostjo in duhovno veličino. Navedimo nekaj teh besedi.

- Sokrat: »Norost ni vedno samo veliko zlo. Dala nam je nekaj največjih grških duhov.«
  - Aristotel: »Mnogo slavnih pesnikov, umetnikov in državnikov pogosto trpi ob črnogledosti ali norosti. Dokaz za to so nam Sokrat, Empedokles, Platon in dosti drugih.«
  - Seneka: »Brez blaznosti sploh ni velikih pesnikov.«
  - Med geniji poznejših vekov piše o tej zvezi Pascal: »Skrajna darovitost je sosedja skrajne norosti.«
  - Schopenhauer: »Genijalnemu človeku je blaznost bližja kakor povprečni razum.«
  - Shakespeare: »Le s tenkim zidom je velik duh ločen od norosti.«
- Pošastno obsežna je vrsta velikih ljudi, ki so včasih ali pa vedno trpeli od blaznih napadov. Najslavnejši računar starega veka Pitagora je bil božjasten. Oče novejšega prirodoslovja in nauka o težnosti Newton je bil paranoik, ki se je vedno pogovarjal sam s seboj nerazumljive reči.
- Največji slikar vseh vekov Michelangelo je v svojem burnem življenju spoznal vse muke silovitih duševne petrosti. Slikarja Elgreco in Bruehl ter pesniki Grillparzer, Grabbe in Lenz so bili žrtve ponavljajočih se napadov blaznosti.
- Pascal, eden največjih mislecev 18. stoletja je moral poleg sebe vedno imeti stol, da bi se nanj naslonil, ker se je vedno bal, da bo padel v domneven prepad.
- Rousseau je trpel zaradi zasledovalne blaznosti in se čutil najvarnejšega v ječi. In to je bil mož, ki je spočel nauk o popolni človeški svobodi v naročju narave!

Ženske - tramvajske sprevodnice in pismošose

V Nemčiji so posvetili vso skrb predvsem odpravi brezposelnosti. Nikjer naj bi ne bilo nikogar več, ki bi ne našel zaposlitve in zaslužka, kakršnega koli že. Pri tem pa ne gledajo samo na moške brezposelne, pač pa tudi na ženske. Tudi te naj bi dobile zaslužek po svoji sposobnosti. Vse ne morejo biti po domovih. Dosti je takšnih, ki si morajo iskati zaslužka po tovarnah in drugod, čeprav imajo prednost moški. Pri takšnih delih, kjer bi bilo škoda moške moči, pa skušajo Nemci zaposliti predvsem ženske. Kdo bi na primer oporekal, da ženske ne bi mogle opravljati službe tramvajške sprevodnice? Da temu ni tako, se je v Nemčiji najprej pokazalo v Dresdenu. Tu so imeli namreč prve sprevodnice po cestnih železnicah. Zdal se z njimi lahko ponašajo tudi že v Dessau-u v tem kraju je v tej službi zdaj zaposlenih prav toliko žensk kot moških. Moške hočejo na vsak način prihraniti za važnejše posle, za takšne, ki jih ženske nikakor ne bi mogle opravljati. Kakšne so te »važnejše naloge«, pri današnjem položaju ne bo težko ugotoviti. Po številnih nemških mestih danes uporabljajo ženske tudi kot pismošose, kajti tudi za ta poklic je moških škoda. V Bremeu imajo na primer kar 50 ženskih pismošos.

Predsednik francoske republike Lebrun pod »drevesom svobode« na zgodovinski razstavi, ki so jo v Parizu priredili ob priliki proslave 150 letnice francoske republike

Radio

Programi Radio Ljubljana

Sreda, 19. julija: 12 Korčulnice veliki moški (plošče) - 12.45 Poročila - 13. Napovedi - 13.20 Salonski kvartet - 14. Napovedi - 18.30 Mladinska ura. Vremenska hišica (g. Miroslav Zor) - 19. Napovedi poročila - 19.40 Nac. ura: Lepi spomini iz težkih dni (Dragutin Prokič) - 20. Bayer: Vila lutk, potpuri (plošče) - 20.10 Freske v blejski župni cerkvi g. Franc Zen) - 20.30 Pevski zbor Prosvetnega društva Kranj - 21. 15 Tamburaški orkester (A. Karmelj) - 22. Napovedi, poročila - 22.15 Za mlade ljudi in poskočne pesi, ki rade se v pesni veseljem vrte.

Četrtek, 20. julija: 12 Ob močvirih vodah havajskih (plošče) - 12.45 Poročila - 13. Napovedi - 13.30 Vesel opoldanski koncert Radijskega orkestra - 14. Napovedi - 19. Napovedi, poročila - 19.3. Deset mintu zabave - 19.40 Nac. ura: Naši pragozdovi in redke vrste dreves v njih (luž. Slih Omanović) Belgrad - 20. Veseli zvoki (plošče) - 20.10 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarič) - 20.30 Fantje na vasi - 21.15 Smetana: Moja domovina (plošče) - 22. Napovedi, poročila - 22.15 Zvoki v odih (Radijski orkester).

Drugi programi

Sreda, 19. julija: Belgrad: 20. Nar. pesmi, 20.30 Plošče, 21.45 Zab. koncert - Zagreb: 20.30 Ljubljana - Praga: 19.30 Operetna glasba, 20.40 Opera - Bratislava: 20.15 Promenadni koncert 21.00 Novakova sonata - Sofija: 19.15 Mascagnijeva oper »Cavalleria rusticana« - Varšava: 21. Chopinov koncert - Budimpešta: 20.10 Ork. koncert, 22. Mozartova sonata, 23. Plošče - Trst-Milan: 17.15 Pesna glasba, 21. Pesmi in plesi, 22.30 Komorna glasba - Rim-Bari: 21. Simf. koncert, 22.30 Zbor - Berlin: 20.15 Simf. koncert - Köln: 20.10 Operetna glasba - Lipska: 21.15 Vojška pesmi - Strassbourg: 20.45 Simf. koncert.

Vsakoletne teniške tekme v Wimbledonu niso samo prvotinski športni dogodke, pač pa je to tudi nekaka razstava najnovejših ženskih klubov, takšnih in takole prislonjenih k iznajdljivi glavi.

Vojska v Sveti deželi

Ker so se vrnili - Judje. Izakovo potomstvo se je hotelo spet zasidrati na Abrahamovih poljih, ki so se jih Izmaelovi otroci v stoletjih navadili imeti za svojo izključno lastnino. Pod angleškim pokroviteljstvom se je tu vgnezdil sionizem z vso svojo težo. Toda ta sionizem pomeni za Arabe - vsaj njihovih voditelji jim tako dopovedujejo - konec njihove gospodarske in splošne neodvisnosti, pomeni obnovo Davidovega kraljestva, pozidanje Salamonovega templja, pomeni konec vsega arabskega. Pred takimi pogledi v bodočnost so se zganili celo najbrezbržnejši in najravnodušnejši Arabci. V njih se je ozglašila drznost Amalečanov in pogum zvihit Filistejcev.

Judje so v Palestini vedno bili, če ne drugje, vsaj v Jeruzalemu. To je bila majhna, slabotna šredica siromakov, ki so životali v ponižnosti, umazaniji in fanatični pobožnosti. Prejšnje čase so v Palestini vladali Turki, ki so vzdrževali red z bičem. Arabci so v temnem turškem jarnu imeli drugih skrbi, kakor pa da bi se bili znašli nad to malo judovsko naselbino. sestradano, ki je poznala samo verska stremjenja.

Stari, razcapani Judje, ki jim je oči požrlo branje Talmuda in ki so vse življenje krčevali po raznih zamazanih judovskih predelih srednjeevropskih mest, so se med beračenjem vlekli da Jeruzalema. Trebuhe so imeli prazne, toda srce polno vere. Povzdigovala jih je misel, da bodo kmalu umrli na sionskih višavah.

Zbirali so se okoli rabinov, ki niso bili nič manj suhi in zeljeni, kakor oni sami. Njihovi dolgi, zamaščeni kodri in svaljki las, ozke bradice, neverjetni naočniki, kaftani iz zguljenega žameta, so vzbujali posemah Arabcev, njihovo zanimanje, toda ne njihovega sovraštva.

Vsi ti ljudje so se srečavali ob Zidu objokovanja, tam stokali, vzdihovali, žalovali, molili, se zibali pred svetim kamnom, zadnjimi ostanke uničenega templja, si razbijali čelo v potrhli krikih ter vpili po Mesiju, odrešeniku Izraela, ki naj bi se konec koncev prikazal beli oslici.

Število teh Judov, kakor jih poznamo iz knjig in iz slik, pada iz dneva v dan po svetu in v Jeruzalemu. Nekaj pa jih je še vedno. In ker so ti brez obrambe, jih Arabci najraje napadajo.

Kadar jih zahodni Judje, mrzloščrni turisti, vidijo, kako dresajo v svojih copatah po ozkih uličicah judovskega mesta v Jeruzalemu, čutijo nekaj usmiljenja, ki vzbuja v njih zabavno razpoloženje. Včasih jim je tudi nerodno; zadrega slabega bogatina pred siromašnim sodrodnikom.

Toda navzlic vsemu videzu, so bili prav ti siromaki tisti, ki so netili in varovali sveti plamen judovstva. Kje na zemlji je Jud, v čigar srca ne bi ime Zion vzbudilo skrivnega genotija? Vsa judovska književnost vseh časov je bodisi v siloviti svetlobi, bodisi v drobnem okrasju zaznamovana z velikimi spomini in grenkimi obžalovanji, ki jih vsebuje obredni vdih.

»Prihodnje leto, v Jeruzalem!«

Od srede 19. stoletja so se ustanavljale bratovščine in družbe za vrnitev

Judov v Sveto deželo. To so bile na primer: »Šoveve Sion«, »Ljubitelji Siona« ali »Bilu« - to ime je skupek začetnic hebrejskih besedi, ki tvorijo stavek »Odidimo vsi skupaj«.

Toda šele leta 1870 je Charles Netter, francoski Jud iz Strassbourga ustanovil organizacijo »Mikveh« - Israel ter resno pripravil pot za širše priseljevanje.

Osnovna misel Netterjeva ter tistih, ki so prišli za njim, je bila verekega, a hkratu še tudi čisto judovsko narodnega značaja.

Ni šla pri organizaciji preseljevanja v Palestino samo zato, da spravijo priseljenice pod streho, marveč da obnove judovsko ljudstvo. Ti novi preroki so bili prepričani, da so Judje, obsojeni v izgnanstvu baviti se skoraj samo s trgovino in denarništvom, polagoma izgubili vse lepe in visoke čednosti iz svetopisemskih časov. Morajo se torej očistiti z obdelovanjem zemlje.

Zato je organizacijo »Mikveh« - Israel navzlic temu, da je bila zamišljena kot poljedelska šola, ožarjala nekaka mistična, vereka svetloba.

To delo je pod izredno dobrim vodstvom lepo uspevalo, pridobilo si je za Jude in judovstvo velikih zaslug. Malo pozneje pa so Judje začeli s pravim pravcatim delom za načrtno kolonizacijo in naseljevanje v Palestini.

Leta 1881 po umoru ruskega carja Aleksandra II. je vrsta pobojev in nasilij proti Judom v Ukrajini in na Poljskem sprožila vprašanje, judovskih beguncev. Vsi Judje sveta so se zganili. Zbrali so velikanske veote denarja. Da

režljivi judovski baron Hirsch se je spravil na posel, da bi dobil kje zemlje in zavetišča za te svoje nesrečne sovražnike, da bi si lahko spet postavili ognjišče in uredili domove.

Najprej je mislil na širne poljane v Argentini. Toda navzlic silnim naporom in velikanskim izdatkom, se je poskus izjalovil. Ker so Judje bili že toliko etoletij izkoreninjeni z zemlje, so se branili postati kmetje, čeprav so jim dali vse, kar so za to potrebovali. Jud ni več kmet. H kmetovanju bi jih lahko pripravila edino misel, da bodo nekega dne lahko držali plug in zamahovali s koso na sveti zemlji svojih očetov. Judje ne bi obdelovali ničesar drugega kakor Salomonove vinograde.

To je neizpodbitna resnica, s katero so morali računati vsi prenavljalci judovstva.

To resnico je najprej razumel baron Edmond de Rothschild, sloviti judovski milijarder in ustanovitelj družbe »Pica« - Združenje za judovsko naseljevanje v Palestini. Več kakor petdeset let je baron Rothschild, »baron«, kakor so mu na kratko rekli v Palestini, posvečal svoji časi, svoje sile in večino svojega premoženja, da bi ta poskus privedel do uspešnega konca.

»Pica« je kupovala zemljo in jo z orodjem, nekaj živine ter malim denarjem dajala naseljenikom. Ti so se zavezali zemljo obdelovati petintrideset do petdeset let in so zanjo plačevali samo po 2% obresti, toda še to samo na papirju.

Naselbine »Pice« so še danes v Palestini zelo številne in dobro uspevajo.

Najstarejša med njimi, Petah-Tikva - »Pristan upanja«, ki izvira iz leta 1878 in je pred kratkim dobila od Angležev občinske pravice, je danes bogato mesto z nad petindvajset tisoč prebivalcev, sredi krašnih oranžnih nasadov v Saronški ravnini.

»Pica« je izsušila in asanirala obsežne planjave, jih očistila, jih naredila rodovitne. Po njeni zaslugi se je v Palestini naselila nova plast Judov.

Zanimiva je, da poskusi te organizacije dolga desetletja niso naleteli na noben odpor ali sovražnost pri Arabcih. Kako to?

Ali je treba to neverjetno stvar pripisati dejstvu, da so ti poskusi ostali omejeni? Ali se je to zgodilo zaradi tega, ker so turške oblasti s silo zatrle vsak nered? Ali zaradi tega, ker so znali prvi naseljniki biti zmerni in pametni do Arabcev?

Težko je reči, kako in kaj in zakaj, toda res je bilo tako.

Prvi »sionisti«, zastopniki gibanja, ki je oznanjalo vrnitev Judov v Palestino in ustanovitev judovskega narodnega eredišča v Sveti deželi, so prišli v Palestino šele kakih dvajset let za »Pico«, A tudi ti so bili v začetku dosti lepo sprejeti.

Prava palestinska žaloigra se začela šele 2. novembra 1917. Na dan, ko je lord Balfour v imenu Anglije dal slovitno izjavo o ustanovitvi judovskega narodnega ognjišča v Palestini - izjavo, okoli katere se že dvajset let sučejo vsi posveti, vsi spori in vse prerekanje.

(Dalje prih.)